

RUSKOVČAŇE HUTORJA

Zozbieral a upravil: Teodor SERBINČÍK

HUTORI BABA DZIVČINEJ DZIVCE:

„OLE IC DO PRIKĽETA, TAM NA KANDALOVE

U FINDŽI KURASTRA, TA MI Z ŇEJ

HARAPAŠ PRIŇEŠ“.

Prečo studňa na začiatku?

Studňa bola a stále je symbolom gazdovskej obce.

Toto je život - voda.

V roku 1947 bolo na Zemplíne totálne sucho. Voda vo väčšine studní vyschla, najväčší nedostatok pociťovali domáce zvieratá, kone, hovädzí dobytok, ošípané, sliepky, ovce, kozy. Trpelo všetko. Záchranou v obci bola „VALALSKA STUDZEŇ“ uprostred obce. V tej bolo toľko vody, že stačila pre tých, čo ju už vo svojej studni nemali. Táto studňa ešte existuje, je chránená priklopom. / V parku pred domom číslo 35./

Tak aj táto naša materčina je symbolom existencie našej obce, ľudí v nej. Verme, že nezanikne.

Čo keby sme túto studňu „zreparovali“ a dali jej pôvodnú podobu?

Toto je iba „odrobinka“ našej materčiny, ktorú nám zanechali naši predkovia. Nemali by sme sa za ňu hanbiť.

Veď ako krásne v nej znejú naše zemplínske „ŠPIVANKY“.

A

a šuviks - mne je to jedno, koniec
a me kvit - sme vysporiadaní
aďunk - pomocný agronóm
ambrela - dáždnik
anciáš - čert
ancikristuš - diabol
ancug - oblek
apunktum - a dost'/rozkaz/
argaň - zariadenie na pohon sečkárne
arešt - väzenie

B

babiňec - priestor v cirkvi
babka - kovadlinka na klepanie kosa
bačik - ujo, pán
badogar - väčší parákový hrniec
bagarijki - celé kožené topánky z kravskej kože
bagou - tabak do fajky
bahro - súčasť kolesa na voze
bachtereň - železničiar sky strážny domček
bajonet - bodák/voj./
bajusi - fúzy
balamuta - nepríjemná situácia
balogar - ľavák
bandurčanik - zemiakové placky
bandurki - zemiaky

bandurkovi haluški - strapačky
baracka - marhuľa
baranica - teplá čiapka z ovčej kože
bardo - súčasť krosien na tkanie plátna
bars - silno
bars rozpuščení - má uvoľnené správanie/samopašný/
baršoň - zamat
basa - väzenie
baterija - baterka
batoh - bič na kone
bečka - väčší sud /pivo/
bejleš - múčnik z chlebového cesta
belaví - modrý
bembel' - brucho
bembel'ak - brucháč
berco - súčasť konského voza
beštel'ovac - zabezpečiť
bezbožník - neverec
bičak - vreckový nožík
bidni - chudý
biglajz - žehlička
bigl'ovac - žehliť
bil bandu - spolupracoval
bilota - súčasť ženských šiat, sukne
birki - bahniatka
birov - starosta obce
birovac - vládať
bitang - huncút
bivni - voľný, netesný
bizovňe - isto

bižalma - dula, ovocie
bjo - povel pre kone, íst'
b'acha - plech
blajbok - olovnica
blajvas - ceruzka
b'ášanka - príborový nôž
b'áška - pliešok
b'icha - blcha
b'iščec še - lesknúť sa
bobaľki - múčne jedlo, opekance
bobrunka - lienka sedembodkovaná
boca - krava/detsky/
bočkori - kožené doma šité papuče
bočnica - súčasť konského voza
bojtár - pomocný pastier dobytky
bojtka - brmbolec na čiapke
bokanči - obuv, baganče
boks - krém na obuv
bombuľa - guľa/vianočná ozdoba/
borg - pôžička, úver
borgondija - krmná repa
borsug - jazvec
bošňak - podomový predavač
božamera - tymian, kadidlo
brandzol' - súčasť podrážky na topánke
brezli - strúhanka
bridota - špina
brila - liatinová platňa na šporáku
brinok - zvonček
britki - špinavý

britva - nástroj na holenie
brotvanka - panvica z plechu na pečenie koláčov
brud - špina
brudni - špinavý
brugi - kontrabas
bruch - brucho
budar - záchod
buđogovi - hrubé ženské nohavičky
bugeľar - peňaženka
bundaš - huňatý pes
buntošic - búrit', rebelovať
burdac - váľať, borit'
burkovac - štetovať, dláždiť
burkovec - kameň okruhliak
butor - nábytok

C

cajger - ručička hodín
canistra - plátenná taška z domáceho plátna
capok - hra detí
ceľe - teľa
celta - impregnovaná plachta
cerpla mi co še staňe - mala som strach
cerpnuc - trpnuť /noha, ruka/
cigaňic - klamať
cigaretľa - cigareta
cigorija - kávovina z čakankového koreňa
cikňov - zakrpatenec/nadávká/
cilinder - tienidlo stolovej lampy

cinkvajz - biela, zinková farba, nešika /nadávka/
cintľavi - chudorľavý, chudučký
cipi - jednoduchý nástroj na mlátenie obilia
cipka - malé kurča /dets./
cipzar - zips
cirkeľ - kružidlo
ciskac - tlačiť
civka - cievka na nite
cmar - produkt pri výrobe masla
coľštok - meter, etalón
compel' - ľadový cencúl'
cug - prievan
cundra - staré oblečenie, ľahká žena
curik - naspäť, dozadu /povel pre kone/
cvek - klinec s hlavičkou—do podrážok bagančí
cvoreň - súčiastka voza

Č

čampavi - nemotorný, čaptavý
čapaš - tanečný prvok čardášu
čapata - skupina, tlupa ľudí, ale aj husí
čarnički - černice
čatoreň - okapový žľab
čavargoš - pobehaj, tulák
čečko - hračka/detská/
čengov - veľký sklenený pohár
čerep - škridla z pálenej hlíny
čereslo - lemeš na pluhu
čerkotka - detská hrkálka

čičovka - topinambur /hľuza je jedlá/
čiga - jednoduchá kladka, kladkostroj
čirigi - fánky
čiris - obuvnícke lepidlo/múka, vápno, voda/
čmul' - čmeliak
čolnok - súčasť tkáčskeho stavu
čulki - odrezok cukrovej repy
čungav - žuvačka
čurbes - veselá neviazaná zábava
čvirkac - pľuvať cez zuby

D

dach - strecha pokrytá plechom
dečka - prestieranie, obrúsok
degeš - poval'ač
dekalamitka - maznička na mazanie ložísk vazelínou
denko - lopár
deputat - výsluha za prácu
deščička - doštička
deska - doska
dil'i - drevená podlaha
dinerka - kanvica
diškurki - taľafatky, rečičky
diškurovac - hovoriť
divaň - pohovka, kanapa
divat - móda
dobriška - do kopca
dohán - tabak
dokaličeni - doráňaný

dolik - záhradná pivnica
dolok – zemiakový trs s hl'uzami
domášni - domáci/chlieb/
doraz - o chvíľu
drabina - rebrík
drabiňák - voz-rebrinák
draha - cesta
draška - chodník
dratva - silná niť na šitie
dražnik - cestár
dreľich - doma tkané konopné plátno
drik - driek
drisnuc - niečo nevhodné povedať, ale aj nečakane
spadnúť
drisnuc - spadnúť
dristac - tárať
driš'ak - cedidlo
druk - žrd'
dudva - burina
dugov - zátka
d'ujtov - zapal'ovač
dujviter - pojašenec
dupkac - dupotať
duplom - ešte raz toľko
durkac - búchať
durni - blázon
duži - mocný, veľký
dzecko - dieťa
dzeľir - zeler
dziňa - tekvica

dzira - diera
dziva šviňa - diviak
dzivka - dievča, deva
džat - ozdoba do vlasov žien
džatka – súčasť kolovrátky
džveredlo - zrkadlo
d'ordina - záhradný kvet

E

elevator - šikmý dopravník /mlat.slama/
eroplň - lietadlo
eternik - azbestová krytina

F

fachman - majster, odborník
fajfa - veľká cievka na nite
fajront - koniec prac. času, voľno
fajta - odroda, sorta
fakľa - pochodeň
falat - kus/slaniny/
falatok - malý kúsok
famelija - rodina
farto - odstup bokom, povel pre dobytok
fartuch - zástera
fasada – priečelie budovy
fejk - brzda
feriálni - voľný, prázdninový
feršlog - drevená nádoba v chlieve/z dosák/
fest - silno

fijatali - bočné výhonky/jahody, kukurica/
fijovka - zásuvka
fi'ar - betónový múr
fi'ci - teplé čižmy
filer - halier
financ - príslušník finančnej stráže
fiňdža - porcelánový hrnček
firc - dočasný steh
firhang - záclona
firnajz - fermež
firštok - zárubňa
fiškaruš - advokát, notár
fitingi - rúrkové oceľové spojky so závitom
fizov - drôt, pomôcka na šnurovanie futbalovej lopty
flinta - puška
flobertka - poľovnícka puška s hladkým vývrtom hlavne
flojta - flauta, pišťalka
fodra - naberaný okraj blúzky
foľovka - burina–pupenec
fordzon - starý traktor, fordka
frajla - ľahkovážne dievča
fras - čert
friško - rýchlo
frištik - raňajky
fudament - základ
fuga - medzera, škára
fuľvak - odpad pri pradení konopného vlákna
funduš - stavebný pozemok
funt - staršia váhová jednotka/0, 40kg/
fúria - zlostná žena

furkadlo - vrtuľa
furman - pohonič koní
furmaňec - kamenná vozovka cesty
furov - vrták
furt - stále
fusák - vak pre malé deti
fusekľi - bavlnené teplé ponožky
futro - zárubňa dverí, podšívka

G

gači - spodky
gadžo - bohatší gazda/niekedy nadávka/
gagor - hrtan
gaľir - golier
gambi - ústa
garadiči - schody
garaguľi - chodúle
gargala - kanva na polievanie
gater - rámová strojová píla
gazda - poľnohospodár
gdovec - vdovec
gebuľa - hlava(ako výčitka)
gejpis - obsluha parného stroja
geľatka - kanva na bravčovú masť
gengľavi - chudý, slabučký
gerok - sako, kabát
geršľi - jačmenné krúpy
gestiňa - gaštan
gigalka - trúbka na plnenie jaterníc a klobás

gips - sadra
girdžavi - drsný, nerovný povrch
glajcha - vymurovanie stavby, budovy/múrov/do výšky krovu
gl'ejta - glazúra, smalt
glot - lesklá látka
gombička - gombík
gombolov - ihla do vlasov so sklenenou hlávkou
gomboši - vidly na zemiaky a repu
gomboška - brošňa, väčší špendlík
gombovci - slivkové knedle
grad - teplomer
grajcari - peniaze
grati - riad, nádoby
grif'ik - tuha na písanie
gris - detská krupica
grizantin - jesenný kvet
gubatí - huňatý
gumipuška - prak
gurtňa - opasok, popruh/plátový/
gužik - uzlík, uzol
gver - puška
gvint - závit
gvintaki - korčule závitové

H

habžina - baza
hače - žriebä
hačur - mladý žrebec
hajov - čln

hajštuk - kravata
halajk - hurhaj, krik
half - záložník vo futbale
ham - brzda
haman - beťár, huncút
hamišni - falošný
handľar - kšeftár, priekupník/kone/
hantlager - pomocník murára
haraburda - bezcenná vec
harapaš - máličko, akomak
haraska - hrubá šatka z ovčej lesklej vlny
harčičok - hrnček
harčok - hrniec
hardza - hrdza
haring - kyslá ryba
hasák - kliešte na šrubovanie trúbok
hasník - pletený šnúrok do gatí
hatižak - plecniak
hekľovac - pliešť/sveter/
henteš - mäsiar
herpina - ozdobný hrebeň do vlasov
herščok - škrečok
hibaj - pod'
hirja - hrča
hivar - zdvihák
hlavačka - špendlík
hlubie - hlúbik v kapuste
hniťačka - drevená nádoba na kysnutie cesta
hnojovka - močovka
hokerlik - stolík

hoľak - zvyč. nahé malé dieťa
holoflojtoš - pobehaj, skade ruka skade noha
homuľa - guľa, hruda
hordov - sud
hoťta - vpravo/povel pre kone/
hou - stáť/povel pre kone/
hovedo - dobytok
hrebinok - hrebeň
hreda - drevený trám
hrižaca dziňa - červený melón
hrudka - veľkonočné jedlo z mlieka a vajec
hrunok - kopec
hubic - kazit'
huľki - plnený kapustný list
huncút - beťár
hurka - jaternica, črevo
huše – pokosené obilie uložené do hrsti(neviazané)
hušíka - húsenica
husontragľi - traky
huše - malé húsa
hutorec - hovoriť
huzeri – spodná časť snopu obilia
hužvac - krčiť
hvizdac - pískat'
hvozdzik - klinec

CH

charčec - chrčať
chartušic - hrdúsiť

chašen - osov
chitvaní - starší používaný odev
chiža - izba
chl'ebovka - plátenný obrúsok na chlieb
chl'ib - chlieb
chl'ipac - hltat'—jest' polievku
chl'ista - dážd'ovka
chl'iv - maštaľ pre dobytok
chl'ivok - menší chlievik pre ošípané
chmari - mračná
chomút - postroj na koňa
chramac - kuľhať
chrapuščec - praskať, pukať
chrasta - zaschnutá rana
chribet - chrbát
chrušč - chrúst
chustka - vlnená šatka
chustočka - malá vlnená šatka, aj vreckovka

I

indigo - prepisovací papier
indžimir - inžinier
interes - úrok
išče - ešte
iskac - prehrabávať sa vo vlasoch

J

jakbaču – ako sa mi zdá, ako vidím
jalovina - mladý hov.dobytok

jalovka - väčšie teľa
jarda - chodník
jarec - jačmeň
jarmo - oplatenie kopanej studne
jarmo - ťažné zariadenie pre hovädzí dobytok
jarok - priekopa vedľa cesty
jaščurka - jašterica
jezulanok - vianočný stromček
jormark - jarmok, trh
jukastov - sekáč na železo
juška - šťava z kyslej kapusty
jutre - zajtra

K

kabat - sukňa
kablík - staršia výmera pozemkov
kačací praník - drevený nástroj na žehlenie
kadička - drevená nádoba na vodu
kajstron - kastról
kalamár - nádobka na atrament
kalap - klobúk
kalap - tienidlo stolovej lampy
kalošni - gumené poltopánky do blata
kančov - džbán
kanda - nápoj z mlieka
kandalov - vyvýšená časť pece v rod.domoch
kandžuri - kučery
kanoňir - delostrelec
kanta - konva/na mlieko/

kantar - kožená ohlávka na koňa
kapki - liek v tekutom stave
kapri - hnis v očiach
kapura - brána do dvora
kapurka - malá bránka do dvora
karbitka - svietidlo na svietiplyn
karbonatka - guľatá fašírka
karmic - kŕmiť
karperec - náramok, ozdoba na ruky
karscik - stolička s operadlom
kašľec - kašľať
kasa - pokladnica
kasna - komoda
katraň - smola
kavejová farba - hnedá
kečka - štica vlasov
kekešiť sa - pýšiť sa
keľčik - finančná trova, výdavok
keľňa - murárska lyžica
ke'o to koštuje - čo to stojí(cena)
kenderica - kukurica
kepeň - dlhý plášť
kertica - krt
keruľ - poľný strážnik
ketefik - ohlávka na koňa
kička - otep slamy na krytie stodôl
kilavi - nemotorný
kišasonka - slečna, dáma
kišbirov - pomocník starostu obce
kišeň - vrecko

klacik - pník
kľambra - železný klin na spájanie dreva
klanica - súčasť konského voza
klaše - drvená slama po mlátení obilia
klát - peň
kľepec - pasca na zver
kľij - glej
klipsňa - ozdobná spona
kloče - konopné vlákno, lyko z konopí
kľučka - náradie na ťahanie slamy zo stohu
kľuka - súčasť vahadla na studne
kobula - kobyla
kobuľanka - konský trus
kocinok - priestorv chlieva na uskladnenie sena
kočerha - lopata na čistenie pece
koľačka - burina, picháč roľný
kolbasa - klobása
kolčata - predná časť pluhu
komaňica - d'atelina, lucerna
komenciaš - poľnohosp. robotník/odmeňovaný naturálne/
komora - tmavá miestnosť pri dome/usklad.potravín/
kondaš - pastier sviň
kont'a - čepiec vydatej ženy
kopaňici - stredne veľké sane používané v gazdovstve
kopcic še - dymiť
kopertka - obálka na list
kopirpapier - indigo
kopka - hromada
kopka - 13 snopová kôpka obilia
korba - kľuka na traktore

korbl'ovac - otáčať kľukou
korčoli - korčule
korec - objemová miera na sypké hmoty
korec - plošná miera pozemkov/st./
kormaň - volant auta, riadidlá bicykla
kornaz - kanec
kornel - rohový kop/futb./
koropka - jarabica
korduľka - guľôčka
koršov - demižón
kóruš - balkón v cirkvi
kosmačky - egreše
kostovac - stravovať, starať sa o niečo, niekoho
košarka - prútený kôš
koštovac - chuťnať
kokus - umelý pokrmový tuk
kounus - kuželovitá skrutka na oske bicykla
kovadlo - kovadlina
koza - oporná časť lešenia
kozar - zaschnutý hlien v nose
kozar - sušená huba
kož'ini - drevené drúky na paženie stohu slamy
kračok - kriček
kračunik - malý vianočný koláč
krankasa - zdravotná poisťovňa
krasota - nádhera
kravianka - kravský trus
kredeňec - nábytok kuchyne
krecht - na uskladnenie zemiakov v zime, hrobľa
krejda - krieda

krejmeš - plnený zákusok
krepľi - šišky
krescini - krstiny
krilos - miesto pre kantorov v cirkvi
krivuľa - bakuľa
križalka - celá kapustová hlávka v sude
krochmaľ - škrob
krošenka - stojan pri rezaní dreva
krosna - tkáčsky stav
kšeftar - neseriózny obchodník
kudlatý - huňatý, dlhosrstý
kudzeľ - praslica/ručné pradenie nití/
kuknuc - pozrieť
kuknuc - čupnúť do podrepu
kulač - poľná fľaša na vodu
kum, kumčo - brat krstného, krstnej
kuma - sestra krstného, krstnej
kumšt - trik
kurastra - tvaroh z mlieka hneď po otelení kravy
kurjačka - slepačí trus
kurka - sliepka
kurt'aki - veľké gazdovské sane ťahané koňmi
kurtameta - mäta pieporná
kurti - malý, drobný, drobnučký
kus - málo
kušňir - kožušník
kutňa - vrchný mníšsky plášť
kužilka - oselník
kvašna voda - minerálka

L, Ľ

ľabdac - tárať nezmysly

labsari - vrchná časť čižmy používaná k topánkam

lačni - hladný

ladička - krabica, krabička

lajbik - vesta

lajsňa - lata

lajster - list papiera

laksir - preháňadlo

lampáš - ručné svietidlo so sviečkou

lanc - reťaz

lancok - retiazka

langoš - múčne jedlo

ľapkac - tárať

laskotac - štekliť

ľečki - fliačky, cestovina

ľechčejši - ľahší

lelija - ľalia, kvet

ľenča - šošovica

lepke - motýľ

lobda - lopta

logac - hltavo piť vodku–nie vodu

lokša - tenké okrúhle cesto pečené na platni

ľompa - neupravená žena/pijanka/

loška - lyžica

ľouča - súčasť konského voza, podpera rebrín

loukuš - lavica v škole, kostole

ľounik - svoreň, istič kolesa voza

ľubic - milovať, mať rád

luft - vzduch

luksuš - osobné auto

M

mac - matka

mačanka - omáčka

mačka - trojzubec na chytanie vedier v studni

magočka - tekvicové semeno

machac - kývať

macher - šikovný človek

makuch - odpad pri lisovaní slnečnice

maľej - múčnik z mletej kukurice

mančaft - tím, skupina, družstvo

mantel' - dlhý vojenský kabát

maradik - 17 snopová kôпка obilia

marchev - mrkva

mašina - šporák

mašina - vlak

mašina - mláťačka na obilie

maučec - mňaučať

mažľic še - maznať sa

medecina - tekutý liek

medvedzik - krtonôžka

mekuška - striedka, krajec chleba bez kôrky

merba - vyučovanie počtov

merkovac - dávať pozor

meščanka - str.škola

mešternica - nosná hrada domu

mináž - dávka vojenskej stravy
mincir - ručná váha
mišalovka - pasca na myši
miškár - sterilizátor hosp.zvierat
mizerere - pokrútenie čriev
mlacareň - priestor v stodole, kde sa mlátilo obilie
cepami
mlatok - kladivo
mličnik - hlinená nádoba na mlieko
mluvnica - učebnica jazyka slovenského
molha - hmla
motorbicigel' - motorka
motovidlo - nasnovanie priadze
muľar - murár
murička - mravec
mutelka - habarka

N, Ň

nahuľani - naobliekaný
nakonče - súčiastka gazdovského voza, zaistenie kolesa
nalečnik - zemiaková placka
nalpa - opica/pochabá žena/
naranč - pomaranč
naručok - súčasť konského postroja, kantár–liace
narvac nohu - natrhnúť sval
nasipok - gánok
nasprik - natruc, navzdor
natura - povaha
navoj - valec na krosnách, na navíjanie priadze
ňebars - nevel'mi

ňebizovac še - nespoliehaťsa
ňečelňici - súčasť tkáčskeho stavu, krosien
ňedohaňac - nevyčítať
ňedzvingaj - nedrkotaj/zubami/
ňegustovne - nevzhľadné, nepekné
ňemogavi - nemotorný, nešikovný
ňerušaj - nechytaj
ňeška - dnes
ňespodzivani - nečakaný
ňeurekom - neurieknuc
ňevalušni - nevhodný, neschopný
ňigda - nikdy
nina - oslovenie cudzej ženy
nosovka - vreckovka

O

obarini - voda po odvarení cesta
občučic še - ožiť, prebrať sa k životu
obecac - sľúbiť
obisce - domácnosť, obydlie
oblak - okno
obraščok - obrázok, pohľadnica
obručni nožik - obojručný nôž
odmaska - technická omáčka pri tkaní plátna
odomaš – hostina po ukončení prác -
odprisknuc - odskočiť
odpust - náboženská slávnosť
ofačovac - obviazať ranu
oficir - dôstojník

ohreblo - plechový, zúbkovaný kartáč na česanie dobytká
ochpac - strčiť
ondulovac - vlniť vlasy
onučki - onuce
opatranka - vojenský odvod brancov
opcajt - ofsajd
opľečko - ženská blúzka s krátkym vydutým rukávom
oporajic - obriadit'
opresnok - upečený krúžok z chlebového cesta, praclík
oprobuju - vyskúšaj niečo
opses - opätok
opušćic še - nechať, zanechať
orek – časť pozemku (intravilán) -
orešec - cibuľa, šalotka
orgonofaj - orgován
orlap - vojenská dovolenka
ortovac - vykopávať peň stromu
ortovka - jednohrotový čakan na výkop pňov stromov
osce - pchač roľný, burina
ošći - plnené oplátky
osuha - biely povlak na kyslej kapuste v sude
ošacovac - oceniť
ošoric še - upraviť sa
otrubi - odpad pri mletí obilia na múku
ožeľec - zamrznutá rosa

P

pacerki - ruženec
pacerujú - večerné zvonenie v cerkvi, večerná modlitba

pada dišč - prší
padlaš - strop
páha - špára
pajkesi - bokombrady
pajtaš, pajtaška - kamarát, kamarátka
pakeľ - balík
palanki - drevená ohrada z dosiek
pa'e tam - pozri sa tam
pa'enka - alkohol
pamut - nite na vyšívanie
panbožkova kravička - lienka/detsky/
pantaloni - nohavice
pantlik - mašľa, stuha
papľužnica - neporiadna žena
papu'ovac - odvrávať
paradički - paradajky
parfin - voňavka
parchovjaňska repa - kvaka, vodnica
parlag - zatrávnené pole, lúka
parpľi - šupiny vo vlasoch
partok - obrus
pasija - záľuba
pasirovac - lisovať/ovocie/
paska - pascha
paskuda - obluda, neodbytná neprijemná osoba
pasočka - malý okrúhly veľkonočný koláč
pasovať - hodí sa to
pasuľa - fazuľa
paša - pasienky, uhor
pať tam - pozeraj sa tam

pavučajka - mihalnica
pavúz - drúk na upevnenie sena na voze
pazderie - drewná časť konopí /odpad pri trepaní/
pazuri - nechty
pčola - včela
peckaš - podávač snopov obilia do mláťačky
peda - dôchodok
pejc - päť
peľucha - plienka
peľuška - vika, ľadník
peňaščovka - muškát
pengala - plniace pero
perscinok - prsteň
perun - blesk a hrom
pervika – pred chvíľou, nedávno
perviska - prvýkrát otelená mladá krava
pešník - chodník
petruška - petržlen
pijak - savý papier
piksl'a - súčiastka kolesa voza
pinclik - štetec
piňicir - vreckový nožík
pipa - pomôcka na čapovanie piva zo suda
pipasar - nadstavec do fajky
pipka - fajka
pirskac - prskať
pirskalki - vianočné prskavky
pirula - tabletká, pilulka
piskovac - odvrávať, papuľovať
pitni - taký istý

plachcina - trávnicka, na nosenie sena, slamy
pľajster - náplast'
pľantac še - motať sa v niečom
pľantri - pánty v stodole
pľeva - slamený drobný odpad pri mlátení obilia
pľeveň - stodola
pľundra - žena zlej povesti
pľudnrovac - ničiť, drancovať
pľuta - nečas/dážď, sneh, vietor/
počaromna - osoba tmavšej pleti /nie cig./
počľivosc - čestnosť, úprimnosť
podbrušina - remeň v podbruší konského postroja
podkovka - na bagančiach, na opätku
podolok - súčasť spodnej bielizne, kroja, sukňa
pogan - pohan, kacír
pohubic - pokaziť
pochuchac - dychom ohriať ruky/dieťaťu/
pokrejtka - malý venček pre svadobčanov, družbov a družičky
pokriva - žihľava
pokrutka - ľadvina
polažnica - šestonedielka
polažnik - vinšovník
politura - lesklý náter na nábytku
pomiji - tekutý odpad z kuchyne/krm.oš./
pomitok - platený obrúsok na umývanie riadu
pomost - stojisko v chlieve
pompa - hustilka
poňva - nepremokavá plachta proti dažďu
pop - gréckokatolícky farár

poparovac še - utvoriť dvojice
popovi gači - hloh, krik s červ.plodmi, nejedlé
popsuc - pokaziť
porisko - násada do lopaty, motyky
porvazok - motúz
porvislo - povrieslo zo slamy
posekurovac - poistiť v poist'ovni
pospolica - zrušenie pôstneho obdobia
posrac še - pustiť do nohavíc, zľaknúť sa
poštrehoľec - železničný podval
poškrobok - posledné dieťa v rodine
potaľovac - podeliť
potapkar - muž majúci nohavice so širokými manžetami/20.st./
potrenčirovac - rozdrobiť, rozkúskovať
potrim - podrž
povojník - úzky pás látky na povíjanie batoliat
pozlatko - staniol
pranik - piest na pranie
pravotár - advokát
pražinka - opečený chlieb
predzinko - konopná priadza
preluba - zásobník v komore na obilie
prepilka - prepelica
pričesi - nohavice do čižiem
pridzem doraz - prídem o chvíľku
pridzem takoj - prídem hneď
prikľet - predizba, pitvor, predsieň
pripina - zapínací špendlík
pripovidka - rozprávka

prituľic - privinúť
probovac - skúšať
procesija - sprievod pútnikov/nábož./
projic še - potiť sa nad horúcou parou/sauna/
prošpunt - vojenská furmanka
psuc - kaziť
pucák - dôstojnícky sluha
pucovac - čistiť
puhák - veľký bič, pre pastierov
pukeľ - hrb, výbežok
puľka - moriak, morka
pumpki - nohavice pod kolená so zapínaním pod kolená
punča - úder päšťou
pupkač - zvyč.muž s veľkým bruchom/pivár/
puporok - kurací žalúdok

R

raf - železná obruč kolesa
rachetľa - raketa
rachovac - počítat'
rachunki - počty
rajbačka - vlnitý plech na pranie prádla
rajtki - jazdecké nohavice
rajtovac - jazdiť na koni
rajzovac - kresliť
rašpeľ - rašpľa, pilník na drevo
ratica - kravské paznechty
ratota - praženica z vajec
ratovac - zachraňovať

rečica - zariadenie na čistenie obilia
redija - evidenčný list zvierat'a
redovi - tanec nevesty po čepčení
regrút - branec/voj./
reklík - dojčenský kabátik
rekomando - doporučene
rekvirovac - úradné zabratie/pre vojsko/
remeň - opasok, ale a jremeňový pohon
renda - handra
rendešne - poriadne
reseľov - strúhadlo
reskirovac - obetovať, riskovať
rešpekcia - menší d'alekohľad
reverenda - kňazský mimo obradný úbor
rihnuc - odkašľať, grgnúť
richtovac - chystať
ringišpil - kolotoč
ripak - kultivátor na kyprenie pôdy
riskáša - varená ryža
rizi - obradové rúcho gréc.kat.farára/z ruštiny/
rohačka - dvojrohá motyka
rontov - ničiteľ
roštovac - osievať, triediť
roštovaňe - lešenie
roždže - suché konáre na kurivo
rozgužľic - rozmotat' uzol
rozhajdakac - premrhať
rozkošni - sebavedomý, rozšafný
rozvalka - valček na cesto
rozvora - súčasť gazdovského voza, oje - spojnica

ruc - hod'
rucic - hodiť
rudľa - dvojkolesový vozík na vozenie vriec
rumegac - prežúvať/hov.dob./
rusadľa - Turíce
rušaj - ponáhľaj sa

S

sara - horná časť čižmy
sarňa - srna
sašina - trstie v potoku
saťor - taška, batoh
sahari - reťaze na oje konského voza
scereň - po skosení obilia, strnisko
scihnuc - mám dost času?
sciranka - mrvenička
sciskac - stláčať
selep - súčasť ventilu vzdušnice
sersan - montážne náradie
servatka - tekutina poohriatí tvarohu
sfarknuc - vzbíknúť
schvacil še - odišiel rýchlo
sipaňec - murovaná stavba na obilie
sirka kôň - biely kôň s nádychom do šeda/hriva, chvost/
sivar - cigara
skľagac še - zložiť sa, bezvládne/spadnúť/zvädnutá
rastlina/
skľenčina - črepy skla
skľep - obchod
skora - koža

skorka - kôrka chleba
slichi - temeno hlavy
slumesňik - slnečnica
slup - stíp
služba - liturgia (nedel'a)
smak - chuť
smargel' - soper'
smarkati - sopľavý/aj nadávka/
snop – otep obilia
snovanica - zariadenie na prípravu priadze na tkanie
socha - vertikálna časť vahadla studne
sojkabirov - Sojka lesná
soľanka - nádoba na soľ
spl'itac - tárať
spodnica - spodná doska voza
sprični - drzý
sprojno - dusno, horúco
spruha - pružina
spudza - zostatok po spálení slamy
stičok - palica s ostrým železným hrotom na ničenie buriny
stirvac - vydržať, počkať
stirvaj - vydrž, počkaj
stojanka - stolička pre malé deti na státie
stolčok - stolík
stoľini - drevená opora nôh na stole
stolovka - zásuvka na stole
stožok - stoh obilia
stružľak - slamený matrac
stružľini - drevené triesky po hobl'ovaní

studzeňina - huspenina
stukac - stonať
stuľeni - schúlený
sudzina - kuchynské nádoby

Š

šacina - zasiaté obilie
ščambľa - stupeň rebríka
ščec - hroty na česanie konopného vlákna
ščetka - štetec
ščiri - štedrý
ščutka - šúl'ok kukurice
šečkareň - stroj na rezanie slamy pre dobytok/sečka/
šedzisko - sedlo, ale aj sedlo pohoniča koní zapr.vo voze
šemeňec - konopné semeno
šerp - kosák
šidzemdzešatšidzem - sedemdesiatsedem
šikľina - moč
šiňak - hlinený hrniec
šľintac - tárať hlúposti
šľiščanka - klzisko
šľiščanka - kízkačka, šmýkačka
šľiskac še - kízat' sa
šľižinka - slezina
šmecarka - smetník, lopatka na smeti
šmerdzec - páchnuť, zapáchať
šmetanka - smotana
šmigar - koniec biča/plieskač/
šmignuc - zahnať sa bičom

štreka - koľajnice, trat'
štrikačka - hasičská striekačka
štrikovac - pliest' ihlami
štversci - konské postroje
šveceňina - veľkonočný pokrm–Pascha
švekor - svokor/otec manželky/
šverbova žima - šípky
šveto - sviatok
šviňar - klamár, podvodník
švitko - rýchlo

Š

šafareň - lavica s úložným priestorom
šafel' - veľká drevená nádoba na vodu
šajba - remenica
šajt - tlačienka
šaľeni - hlúpy, nerozumný, blázon
šaľic - navádzat' na niečo, klamať
šaľic še - ihrať sa
šalitroš - hundroš/nadávká/
šalovac - debniť'/stav.sokel/
šamerlik - stolček z dosky
šanda - drevená prístavba k rod domu/letná kuchyňa/
šandar - policajt
šaňec - priekopa vedľa cesty
šarpnuc - trhnúť, pohnúť
šarža - vojenská hodnosť
šarvaňec - neposeda, nezbedník
šatovac – ponáhl'at' sa

šerblík - nočník
šeregli - nosítka na vynášanie hnoja z chlieva
šidlo - železný hrot na dierkovanie
šifa - loď
šifoner - skriňa
šijak - časť konského postroja
šina - koľajnica
šindľe - drevená krytina
šipar - šípová ruža
škapuľar - amulet
škara - medzera
škarupina - škrupina
škintac - krívať
škvarki - oškvarky
šlaf - hadica
šlafík - gumená hadička na hustilku
šlajer – svadobný závoj nevesty
šlajfar - brúsič nožov/pouličný/
šľak - infarkt
šmaľec - bravčová masť
šmaric - hodiť
šnicľa - guľatá fašírka
šopa - drevená dielňa
šoudra - šunka
šparga - motúz
šperhák - pakľúč
špiritus - lieh
špirtac še - špárat' sa v niečom
špitaľ - nemocnica
špľach - škvrna

špongija - horská huba(ale aj umelá)
špric - pomôcka na plnenie jaterníc a klobás
špuľar - zariadenie na stáčanie nití
špuľka - cievka na nite
špunt - zátka, ale aj malý človečik/diet'a/
šrégom - šikmo
šrotovac - mliet' obilie nahrubo
šruba - skrutka
štacijon - železničná stanica
štafitka - lata z drevenej ohrady
štanga - železná zahrotená tyč
štempel' - pečiatka
štigľinec - stehlík
štichar - úzky rýľ na kopanie rigolov
štok - poschodie
štokovec - poschodový dom
štopel' - zátka
štorcovac še - vzpierať sa, odporovať dakomu, dačomu
štrajchnuc - ľahko sa niečoho dotknúť
štrang - povraz, lano
štricak - fičúr, švihák
štrimfľi - pančuchy
štrofac - pokutovať
štrompadľa - podvázok
štubic - cvičiť, učiť
šuber - zábrana na úložnom priestore voza
šudric še - škrabať sa na hlave a pod.
šuff'a - veľká lopata
šuff'ik - zásuvka
šumni - pekný

šuplitkar - zlý majster, neodborník
šurc - zástera
šuter - štrk
švablik - zápalka
švajka - hrot používaný pri šití/dierkovač/
švindľovac - klamať
šviňina - bravčovina
švung - pohyb

T

takoj - hneď
takojučka - hneď, teraz, okamžite
talabac - ťarbavo chodiť
talaš - polica
talaščok - polička
talpa - podrážka
tanač - komisia hodnotiaca škody na poli
tarki - trnky
tartaň - nosič batožiny na bicykli
tatraplán - osobné auto značky Tatra
tej - čaj
tejka - zošit
tejtiš - umelý breh rieky
teľiha - predná a zadná náprava voza
tengel' - os na voze
tepša - plech na pečenie koláčov
terľica - zariadenie na trepanie konopí
tiki - šumienky
tinta - atrament

tľapkac - tľieskať
tokáreň - sústruh na drevo
tribľovac - kľučkovať s futbalovou loptou
trajfuz - trojnožka
trasoritka - trasochvost
trejir – triedička obilia
trim - drž
trokar - trúbkový nôž na vypúšťanie vzduchu zo zdutých zvierat
truna - truhla
tuča - silná víchrica s dažďom a ľadovcom
tuňi - lacný
tureň - veža kostola
tuška - ceruzka

U

ucekac - bežať
uceknuc - ujst'ť
ucepeľic še - sadnúť si niekam, nájsť si miesto
uderila mi skalka - zadrela mi trieska/do ruky/
uhor - orná pôda, dočasne využ. na pastvu dobytku
ulahojic - ukludniť /dať do pôvodného stavu/
ulapic - chytiť
ureknuc - počariť/zočí/
urgovac - súriť, dožadovať sa skorého vybavenia
ušeknuc - uťať
utridňa – utiereň(nábož.)
ututlac - zatajiť
už še mi zunovalo - už ma to nebaví, unavuje ma to

V

- vagov - sekáč na železo
- vagovňa - bitúnok
- vahi - naváženie
- vajling - väčšia nádoba v kuchyni
- vakovka - omietka
- valal - dedina
- valalska baba - pôrodná asistentka
- valov - hrant
- valov - krmný žľab pre dobytok v maštali
- varecha - drevená lyžica
- vargoč - vrkoč
- varoš - mesto
- varštak - pracovný stôl, ponk
- varta - stráž
- vartaš - strážnik
- vaservaha - vodováha
- vecka - potom
- večurňa - večiereň (nedeľa, poobede)
- veper - kanec, samec ošípanej
- vercajg - zámočnicke náradie
- vertuľa - vrtuľa
- vešeľe - svadba
- vidervajs - prášok do číziem
- vidolka - vidlička
- vidriľic - vytlačiť
- vidrižnac še - škeriť sa
- vigan - ženské šaty

viks - leštidlo na topánky, krém
vilagoš - bitka (za niečo)
vilaň - baterka, svietidlo
vimachnuc še - zahnať sa rukou
vimaskac - vytrieť nádobu
vimňe - vemenó
viňički - ríbezle
vinkeľ - uholník
vinovati - vinný
virgac - kopať nohami/kôň/
vista - doľava, pokyn pre kone
viternik - vyhňa
vitrim - vydrž
vizitka - ženská teplá vesta bez rukávov
vlachy - kĺzna časť veľkých gazdovských saní
vocky - liace
vozger - sopeľ
vrecinko - vreteno/ručné pradenie/
vriskac - silne kričať, ziapať
vyštafirovani - pekne upravený muž, žena

Z

zabešteľovac - zabezpečiť
zabľendovac - upchať dieru
zadubeňec - zaostalý, špinavý
zaft - sirup
zagužľic - zauzliť
zagvazdac - zašpiniť
zahartovac - zakaliť železo

zajda - batoh, noša
zamdľec - omdlieť
zameška - kukuričné jedlo, polenta
zanoviti - tvrdohlavý, neústupný
zapľantac - zamotať, zauzliť/špagát/
zaporstok - skazené vajce
zapuški - fašiangy
zašľaknuc - dusiť sa
zasraňec - malý ako diet'a/nadávká/
zašpotac še - potknúť sa
zašprajcovac - upevniť, zaistiť
zaušňički - náušnice
zbešneti - besný
zbuščok - nádoba na výrobu masla zo smotany
zdechľina - uhynuté zviera
zdirveti - spráchnivý
železna baba - strašiak pre deti, aby nepozerali do studní
žemlik - žemľa/zavadilova/
zgarazdovac - vyhrešiť, vynadať
žil'e - liečivé rastliny usušené
zmeržľina - zmrzlina
zmorščeni - zmraštený
zmorščic še - tváriť sa kyslo
zohnuc še - ohnúť sa
zreparovac - opraviť, obnoviť
zvarka - dezinfekčné pranie šiat

Ž

žabikláč - malý vreckový nožík

žačkov - vrecko
žaludkovi cukor - mentolový cukor
žedľar - nájomník v dvore gazdu
ženc - kosec obilia
žgirtac - škrípať zubami
žimušni gerok - zimník
žitná matka - námeľ/huba na raži/výr.liekov
živan - zlodej
živkac - zívateľ
žňiva - žatva
žobrak - podomový tulák
žochtar - nádoba na dojenie mlieka
žold - plat pri vojsku
žouč - vaječný žltok
žouti - žltý
župa - výberová žitná slama na pokrývanie striech
žurav - pohyblivá časť vahadlovej studne

V našom nárečí sú slová:

- z nemčiny - gver, bľacha
- z francúzštiny - trokár, budár, vigan
- z maďarčiny - gombička, fras, baganča
- z latinčiny - grad, špital', kalamár
- z poľštiny - burkovac, burkovec
- z angličtiny - haring.

-

Pri Močidloch buli dva studzenki. U jednej bula dobra voda. A u tej druhej še vikupala šaľena Marča, ta už znej vecej ničto nescel pic. Za Kišdebru chodzili bars davno kondaše pasc sviňi. Tam bula veľka doľina a u nej furt bula mlačka, dze še toti sviňi kupali. Počas frontu še tam skrivali ľudze.

Ruskovski gazdove chodzili na po'lo :

na Porvazi	na Tatri
na Sejki	do Ždijovej dol'ini
pod Strabnu	na Profusovo
na Staviki /konope/	do Zadňoho ľesa
na Stav	do Ľesa
na Ternok	gu Močidlom
na Vismosaž	na Šičovske
na Močari	gu Studni
na Megľisovske	gu Štvartomu križiku
na Puť /gu	gu Trecomu križiku
mantičovmu	gu Druhomu križiku
križiku/	/križni drahi/
do Kišdebri	na Deheňešovo
na Dluhu	na Ozorovske
gu Hľibokej draže	na Pľechocicke
/cesta k	na Majir
megľisovskej	na Maloruskovske
bachterni/	na Žedľarske
gu Feňarovim krakom	na Popovo
na Štreľnicu	gu Koňskomu cinteru

ŇEBARS VEŠELO O KOŇIKOCH

Ňedavno bulo u novinkoch, že ľudze še začínaju starac i o koňikoch, bo tu gu gazdovstvu dakedi patril i dobri koň. No zname i toto jak z ņima bulo, kedz še zakladali na valaľe družstva. U nas na valaľe mal jeden stari gazda bars ťumnu kobulku i s hačesom. Ľudze tomu hutoreľi že to Unra, bo to bulo z tej fajti, co po vojňe doťikovali z Ameriki.

Bačik ju mušel i z hačecom odvesc do družstevnoho chl'iva. Každí dzeň gu ņim chodzil, furt jim daco u kišeňi priňis, chlebika i jarčiku. Pohutoreľ sebe z ņima i poplakal. Ňezabul jich z ohreblom očesac, kuščičko ošoric. Chodzil gu ņim dotedi, povel' jich ņepredali tal'ijanom na meso. Bo to už jich ņetrebá, za ņich budu robic traktori. Koňi bi nam ľem mesto i valal s kobuľankami zašmerdzeli. Tak povedzel jeden vel'ki okresni súdruh.

Sem tam išce potim dajaki koňik zostal. Toho sebe brali ľudze daco porobic na zahumenku, poorac, popľečkovac i osipac banduročki. Brali ho každí dzeň, išol na redi z domu do domu, no nakarmic i napojic, na toto ľudze zabudaľi. Večar ho ostatni družstevňik vivid na valal, tresnul ho s poriskom od motiki po chripce tak, žebi mu vitrimalo až do maštaľňi. Do maštaľňi

**trafil i sam, Sem tam popas na jarku travu, na
chtoru še motori vikaš'el'i.**

**No koňik po čaše od takoho života niščel, až še
pochorel. Mušel'i ho zñesc z toho šveta. Bul taki
chudi, jak by ho nama'oval tot moderni ma'ar,
jak še volal Picasso. Už ho ñescel'i aňi talijaňe
na kolbasi.**

Mamo. Ta to jakoho frajira sce mi vibrali?
Ket von bul na opatranku ta parobci hutoreli, že tam
stal jak dručok. Šak von i gu mne ket prídze ta tiš
l'em l'eži jak falat druka. Aňi ňeoblapi, aňi
ňeposciska, l'em furt bagov žuva a pres zubi čvirka.

*(Neodobratie parobka za vojaka bolo niekedy veľkou
hanbou a potupou. Nechceli ho ani dievky. Mal
problém so ženéním.)*

Babi po valal'e šuškali, že má planu chorotu a že je
i sluti.

RUSKOVČAŇE HUTORJA

Zozbieral a upravil: Teodor SERBINČÍK

Ďakujem za pomoc
Mgr. Erike Kozákovej
Jarovi Štefankovi

Vydala Obec Nový Ruskov
Prvé vydanie
Rok vydania: august 2012